

РОЗДІЛ III

Кадрове забезпечення професійної освіти і навчання

УДК 378.016:502/504-057.875

Непсіна Ганна Володимирівна,
старший викладач кафедри екології та природокористування

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
54003, м. Миколаїв, вул. ім. 68 Десантників, 10
Черноморский национальный университет имени Петра Могили
54003, г. Николаев, ул. им. 68 Десантников, 10
Black Sea National University Petro Mohyla,
54003, Mykolaiv, 68 Desantnykiv street, 10

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЕКОЛОГІВ У ВИМІРІ ІДЕОЛОГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ПРОВІДНОГО ІМПЕРАТИВУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Постановка проблеми. Людина розумна (*Homo sapiens*), на відміну від всіх інших видів, які населяють нашу планету, – вид біолого-соціального, який адаптує навколишнє середовище під себе. У результаті цього в ХХ ст. стрімко зросли енергозброєність людини і рівні споживання всіх видів ресурсів. Індустріальний період розвитку людства завершився створенням техносфери, що постійно споживає природні ресурси та перетворює їх, врешті-решт, на відходи, що забруднюють довкілля та перевищують усі розумні межі [1, с. 24]. Руйнування озонового шару земної атмосфери, планетарна зміна клімату, ерозія й опустелювання ґрунтів, що прогресують, катастрофічне забруднення Світового океану й поверхневих континентальних вод, неконтрольоване зростання чисельності населення планети тощо – все це свідчення невміння сучасної людини будувати стійкі й відповідальні відносини з природою.

Спроби суспільства гармонізувати індустріальний речовинно-енергетичний процес [1, с. 24] призвели до народження концепції переходу людства на шлях сталого розвитку, при якому науково-технічний прогрес сполучається зі збереженням навколишнього середовища. Цей комплекс ідей став головним стимулом консолідації світової спільноти, яка усвідомила те, що спільний дім – біосфера – знаходиться в небезпеці.

Освіта, професійна підготовка й дослідницька робота визнані важливими інструментами для досягнення сталого розвитку й інтеграції аспектів сталості в усі сектори. Саме екологічна освіта на сучасному етапі розвитку людської цивілізації стала необхідною складовою гармонійного, екологічно безпечного розвитку. Реалізація ідей сталого розвитку залежить, головним чином, від успіхів у поширенні знань про нього серед населення, педагогів, журналістів та осіб, котрі приймають рішення. Усвідомлення необхідності змін в освітній парадигмі з метою

подальшого сталого розвитку суспільства стало головною причиною появи такого поняття, як «освіта для сталого розвитку» (ОСР), найважливішими завданнями якої є удосконалювання базової шкільної освіти; переорієнтація змісту й методів існуючої освіти на завдання сталого розвитку; розвиток суспільної думки й місцевих ініціатив; виховання [2, с. 52].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним проблемам сталого розвитку, в тому числі дослідженню понятійного апарату, присвячені праці таких вчених: Ю. Алексеева, Б. Бондаренка, Є. Борщука, З. Герасимчук, Б. Данилишина, Д. Девуйтса, С. Дорогунцова, С. Дятлова, О. Кобзара, М. Комарова, В. Лексіна, Л. Мельника, А. Шапара, А. Швецова, К. Кондратева, В. Донченка, Н. Дунаєвої, В. Данилова-Данилянца, К. Лосева, О. Дрейєра, А. Урсула, Ф. Демідова та багатьох інших.

Аналіз публікацій з проблем сталого розвитку (СР) виявив значне різноманіття думок і пропозицій щодо реальності ідеї, шляхів і засобів вирішення проблеми, термінів і етапів втілення практичних заходів тощо. Так, «Еколого-економический словарь» визначає, що сталий розвиток – це збалансований, самодостатній, самопідтриманий розвиток, що покращує якість людського життя і в той же час «знаходиться в межах несучої здібності життєпідтримуючих екосистем». А. П. Назаретян наголошує: «Під сталим розвитком слід розуміти такий розвиток, при якому встановлюється науково обґрунтована межа чисельності населення (людей), забезпечена всім необхідним для життєдіяльності і задоволення духовних потреб в умовах природного відтворення середовища існування (проживання)». Прихильники «синергетичного підходу» вважають, що перехід на шлях сталого розвитку відбудеться незалежно від бажання людей внаслідок дії синергетичних механізмів самоорганізації суспільства через ірраціональні вчинки мільйонів

людей, соціумів, держав.

Про недосконалість понятійно-термінологічного апарату концепції СР, що призводить до її різнобічного розуміння, наголошують В. Акімов, Е. Бридун, М. Вагагин, В. Бондаренко, Є. Борщук та інші вчені.

За ствердженням сучасного дослідника проблем екології, освіти та людини А. Г. Бусигіна, «людство для особистого спасіння від екологічної катастрофи стоїть перед необхідністю реалізації стратегії сталого розвитку і необхідністю, внаслідок цього, – зміни характеру життєдіяльності людини в ХХІ столітті. Для цього йому необхідно побудувати якісно іншу систему освіти та виховання, що, на наш погляд, включає: нові знання про довкілля та здоров'я (в широкому сенсі) людини, нові психолого-педагогічні та виробничі технології, нові норми поведінки людей Землі» [2, с. 52].

В. А. Садовничий, Н. С. Касимов вважають: «Освіта для сталого розвитку (ОСР) припускає перехід від професійного екологічного, економічного, географічного та інших видів освіти до такої економічно й соціально орієнтованої моделі навчання, в основі якої повинні лежати широкі міждисциплінарні знання, що базуються на комплексному підході до розвитку суспільства, економіки й навколишнього середовища» [3, с. 3-9].

В. Еліас наголошує на тому, що «Освіта, що веде, у першу чергу, до придбання знань і навичок, сприяє також формуванню поглядів, позицій, цінностей, виховання людини й громадянина. Таким чином, освіта безпосередньо впливає на досягнення довгострокових цілей, вибору сценарію розвитку суспільства. Переорієнтація освіти в інтересах відмови від нестійких моделей виробництва й споживання, дбайливого відношення до навколишнього середовища, досягнення взаєморозуміння й соціальної стабільності, а також цілого ряду інших завдань, повинна сприяти переходу людства на шлях сталого розвитку» [4].

Аналіз публікацій показав, що багато авторів стверджують про складність визначення «утворення» в інтересах сталого розвитку. Проблематичним також є той факт, що не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття «сталий розвиток». Більш того, переклад на ряд мов трохи змінює первісний зміст англійського поняття «sustainable development», що викликає додаткову полеміку.

Формулювання цілей статті, постановка завдання.

Метою даної статті є розкриття понять «сталий розвиток» і «освіта для сталого розвитку», визначення сутності концепції сталого

розвитку суспільства як провідного імперативу ХХІ ст., а також дослідити за допомогою Індикаторів для освіти в інтересах сталого розвитку стан впровадження ОСР в системі підготовки екологів в університеті (на прикладі спеціальності «Екологія» медичного інституту Чорноморського національного університету імені Петра Могили).

Виклад основного матеріалу. Концепція сталого розвитку людства має довгу історію становлення.

У червні 1972 р. в Стокгольмі на конференції ООН з питань охорони природи була прийнята «Декларація про охорону навколишнього середовища». Генеральний секретар конференції Моріс Стронг сформулював поняття «екорозвиток», під яким він розумів екологічно орієнтований соціально-економічний розвиток.

У ці ж роки можливість побудови суспільства сталого розвитку досліджує «Римський клуб» – неурядова організація, що була створена у 1968 р. під керівництвом економіста-футуролога Ауреліо Печчеї.

Важливу роль у формуванні уявлень про СР відіграла доповідь «Римському клубу» Е. Вайцзеккера, Е. Ловінса та Л. Ловінса: «Фактор чотири. Витрат – половина, віддача подвійна». Автори запропонували можливість побудови нового типу капіталізму – екокапіталізму, в якому реалізовувалися, зокрема, і такі принципи: інвестуй у енергозощадження, коли це дешевше, ніж витрати ресурсів; створи ринок збережених ресурсів; використовуй ціни, що відображають «екологічну правду» тощо.

У 1980 р. Міжнародним союзом охорони природи та природних ресурсів була представлена доповідь «Всесвітня стратегія охорони природи», де вперше з'явилося поняття «сталий розвиток». Широкого розповсюдження це поняття набуло після публікації доповіді «Наше спільне майбутнє» (1987), підготовленої Комісією ООН з навколишнього середовища та розвитку. У доповіді було висунуто завдання «примирити» навколишнє середовище й розвиток сучасного світового співтовариства. Отже, «сталим» почали називати такий розвиток суспільства, що «задовольняє» потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої життєві потреби.

Автором інноваційної економічної теорії сталого розвитку, системно висвітленої в монографії «Поza зростанням: економічна теорія сталого розвитку» (1996), є провідний дослідник економічних аспектів забруднення довкілля, колишній економіст Світового банку Дейлі Герман. Спираючись на визначення Комісії ООН та науковий аналіз, він тлумачить термін

«сталий розвиток» як означення гармонійного, збалансованого, безконфліктного прогресу всієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), а також окремо взятих країн нашої планети за науково обґрунтованими планами (методами системного підходу), коли в процесі неухильного інноваційного інтенсивного економічного розвитку країн одночасно позитивно вирішується комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації експлуатації, бідності та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими чи статевими ознаками.

Ряд теоретиків і прихильників сталого розвитку вважають його найбільш перспективною ідеологією XXI ст. і навіть усього третього тисячоліття, яка з поглибленням наукової обґрунтованості витіснить усі існуючі світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації.

Історичне рішення про зміну курсу розвитку усього світового співтовариства було прийняте в червні 1992 р. у Ріо-де-Жанейро на Конференції ООН з навколишнього середовища й розвитку («Ріо-92»). У матеріалах конференції сталий розвиток визначається як розвиток, що дозволяє на довготривалій основі забезпечити стабільний економічний ріст, який не веде до деградаційних змін навколишнього середовища.

Послідовний перехід до СР світової спільноти має здійснюватися з урахуванням принципів, викладених у Декларації та інших документах Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку, а також в матеріалах спеціальної сесії Генеральної асамблеї ООН (Нью-Йорк, 1997). Водночас, кожна країна, приймаючи свої національні стратегії СР, трансформує їх відповідно до конкретних умов [1, с. 25].

У 2002 р. в Йоганнесбурзі (ПАР) відбувся форум «Ріо+10», головною метою якого було переведення планів екологізації побудови світу в практичну площину. Цей форум дав змогу визначити цілі, часові рамки і зобов'язання з широкого спектру питань, що покликані змінити життя людей у всіх регіонах світу.

Саме тоді тільки в рамках ООН розроблено універсальний механізм узгодження рішень держав, що входять до ООН, який має бути використаним для переходу до сталого розвитку. Основу СР на національному рівні складають: продумана екологічна, соціальна й економічна політика, демократичні інститути, що відповідають потребам людей, правопорядок, заходи

для боротьби з корупцією, вирішення тендерного питання і створення сприятливих умов для інвестицій [1, с. 25].

Білявський Г. О. вважає, що відповідно до сучасного екологічного підходу гармонійний (сталий) розвиток – це такий розвиток, який не виводить глобальну цивілізацію за межі господарської ємності біосфери, не викликає у біосфері процесів руйнування, деградації і виникнення непридатних для життя людини умов [5, с. 150].

Україна задекларувала своє бажання перейти на шлях СР на Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку (1992), підписавши Декларацію Ріо та Програму дій «Порядок денний на XXI століття» (план дій щодо СР людства) [6].

Роль освіти у формуванні сталого характеру розвитку суспільства широко обговорюється на рівні глав держав й урядів, у рамках різних міжнародних і міжурядових організацій та робочих груп, громадських організацій тощо. Всесвітня зустріч на вищому рівні по сталому розвитку (Йоганнесбург, ПАР, 26 серпня – 4 вересня 2002 р.) запропонувала розглядати освіту у сфері сталого розвитку як один із основних пріоритетів діяльності світової спільноти.

Освіта – одна з найважливіших умов розвитку людського суспільства, яка забезпечує здобуття знань і навичок, сприяє формуванню поглядів, переконань, цінностей, вихованню людини та громадянина, й переорієнтація її на користь відмови від несталих моделей споживання та виробництва, дбайливого ставлення до довкілля, досягнення соціальної стабільності та взаєморозуміння має сприяти переходу на шлях СР.

Саме тому, в «Порядку денному на XXI століття» окремий розділ присвячено освіті для сталого розвитку. Дуже суттєвим є те, що в цьому документі освіта трактується як найважливіший та незамінний інструмент забезпечення сталого розвитку [7]. «Порядок денний на XXI століття» виходить з того, що рівень екологічної культури та соціальної відповідальності сучасних людей не відповідає викликам часу. Це можливо та необхідно виправляти за допомогою ґрунтового корегування існуючих та розробки нових освітніх програм. Відповідний рівень освіти має допомогти людям у засвоєнні таких екологічних і етичних норм, цінностей та відношень, професійних навичок і способу життя, що необхідні для забезпечення сталого розвитку [7].

В Йоганнесбурзькому плані виконання рішень було поставлено задачу: «Інтегрувати питання сталого розвитку в системи освіти на

всіх її рівнях для того, щоб сприяти освіті як ключовому фактору змін» (розділ X «Засоби здійснення», п. 121) [8]. У Стратегії Європейської Економічної Комісії ООН (ЄЕК ООН) у галузі ОСР період 2005-2015 рр. було проголошено Декадою освіти для сталого розвитку [9].

Ефективність професійної освіти екологів у світлі концепції сталого розвитку людства залежить від ступеня впровадження ОСР в університеті. Вивчення цього процесу проводилося за допомогою системи Індикаторів для освіти в інтересах сталого розвитку (2006), представлених у додатку до Стратегії ЄЕК ООН для освіти в інтересах сталого розвитку [9].

Отже, було опрацьовано таблицю індикаторів і визначено для власного аналізу лише ті індикатори та під індикатори, що стосуються конкретно вищих навчальних закладів. За їх допомогою було проведено дослідження стану впровадження ОСР в систему підготовки екологів медичного інституту Чорноморського національного університету імені Петра Могили шляхом співставлення запропонованих індикаторів й реального стану даного процесу у вищезгаданому університеті.

Набір і суть індикаторів визначаються завданнями Стратегії. У зв'язку з цим було розглянуто напрямки діяльності по кожному завданню Стратегії, щоб гарантувати відображення індикаторами усіх ключових проблем. Отже, були проаналізовані такі завдання:

– Завдання 1. Забезпечення того, щоб політичні механізми, нормативно-правова база й організаційні системи слугували опорою для ОСР.

– Завдання 2. Сприяння сталому розвитку через формальне, неформальне навчання й освіти.

– Завдання 3. Освоєння педагогами знань, що дозволяють включати питання сталого розвитку у предмети, що вони викладають.

– Завдання 4. Забезпечення доступності навчальних засобів й учбово-методичних посібників з ОСР.

– Завдання 5. Сприяння науковим дослідженням у галузі ОСР і розвитку ОСР.

– Завдання 6. Зміцнення співробітництва в галузі ОСР на всіх рівнях у межах регіону ЄЕК ООН.

Проведений аналіз показав ряд невирішених питань реалізації Стратегії ЄЕК ООН для освіти в інтересах сталого розвитку: відсутність національної міжвідомчої координаційної Ради з питань розвитку ОСР; відсутність національної програми в галузі ОСР; не включення проблем ОСР у число пріоритетних завдань реформування системи освіти; недостатній ступінь інтеграції змісту екологічної складової СР у навчальні програми дисциплін підготовки бакалаврів спеціальності «Екологія»; необхідність посилення залучення студентів до активної екологічної діяльності, що передбачає практичні природоохоронні заходи, екологічні акції, а також науково-практичну діяльність.

Висновки. Реалізація загально визнаної в світі концепції сталого розвитку, що спрямована на формування екологічної свідомості людини на локальному і глобальному рівнях, підвищення відповідальності кожної особистості за сучасне і майбутнє планети потребує глибоких змін у ставленні людини до довкілля, нових політичних пріоритетів, виважених економічних рішень.

Серед шляхів досягнення намічених цілей важливу роль відіграє система освіти. Тому, у багатьох міжнародних документах освіта трактується як найважливіший та незамінний інструмент забезпечення СР.

Однак, маємо визнати, що, концепція СР не набула в Україні достатнього поширення і не знайшла належного відображення у суспільній думці, національних програмах, державній політиці.

У довгостроковому плані успішне вирішення задач СР та ОСР буде залежати від нових підходів, що приведуть до зміни звичної практики на всіх рівнях життя суспільства.

Література

1. Непеїна Г. В. Ідеологія сталого розвитку як запорука майбутнього цивілізації / Ганна Володимирівна Непеїна // Міжнародна науково-практична конференція «Ольвійський форум 2010: Стратегії України в геополітичному просторі». Тези. Т. 9. 11-15 червня 2010. Ялта, Крим, Україна. – Миколаїв : ЧДУ імені П. Могили, 2010. – С. 24-26.
2. Непеїна Г. В. Сталый розвиток людства: роль освіти / Ганна Володимирівна Непеїна // Семінар «Сталый розвиток – погляд у майбутнє» до 60-річчя д-ра техн. наук, професора, зав. кафедри екології та збалансованого природокористування, заслуженого діяча науки і техніки України Мирослава Мальованого : збірник матеріалів. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. – 68 с. – С. 52.
3. Садовничий В. А., Касимов Н. С. Становление образования для устойчивого развития в России / В. А. Садовничий, Н. С. Касимов // Экологическое образование : до школы, в школе, вне школы. – № 4 (29). – 2006. – С. 3-9.
4. Еліас В. Назустріч Десятиріччю освіти для сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.eco-forum.org
5. Білявський Г. О. Основи екології: теорія та практикум. Навч. посіб. / Г. О. Білявський, Л. І. Бутченко Л. І. – К. : Лібра, 2004. – 368 с.
6. Сталый (збалансований) розвиток України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cd.greenpack.in.ua/zbalansovanyy-stalyy-rozvytok-ukrany/>
7. Програма дій «Порядок денний на XXI століття» [Текст] / переклад з англійської: ВГО «Україна. Порядок денний на XXI століття». – К. : Інтелсфера, 2000. – 360 с.
8. Резолюція 2. План виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні по устойчивому розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/plan_wssd.pdf
9. Стратегія ЕЭК ООН для образования в интересах устойчивого развития / Совещание высокого уровня представителей министерств охраны окружающей среды и образования // (Вильнюс, 17-18 марта 2005 года) (Пункты 5 и 6 повестки дня) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nltu.edu.ua/images/stories/ESD/UneceStrategyESD2005.pdf>

References

1. Niepieina H. V. Ideolohiia staloho rozvytku yak zaporuka maibutnoho tsyvilizatsii / Hanna Volodymyrivna Niepieina // Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Olviiskyi forum 2010: Stratehii Ukrainy v heopolitychnomu prostori». Tezy. T. 9. 11-15 chervnia 2010. Yalta, Krym, Ukraina. – Mykolaiv : ChDU imeni P. Mohyly, 2010. – S. 24-26.
2. Niepieina H. V. Stalyi rozvytok liudstva: rol osvity / Hanna Volodymyrivna Niepieina // Seminar «Stalyi rozvytok – pohliad u maibutnie» do 60-richchia d-ra tekhn. nauk, profesora, zav. kafedry ekolohii ta zbalansovanoho pryrodokorystuvannia, zasluozenoho diiacha nauky i tekhniky Ukrainy Myroslava Malovanoho : zbirnyk materialiv. – Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2017. – 68 s. – S. 52.
3. Sadovnichiy V. A., Kasimov N. S. Stanovlenie obrazovaniya dlya ustoychivogo razvitiya v Rossii / V. A. Sadovnichiy, N. S. Kasimov // Ekologicheskoe obrazovanie : do shkoly, v shkole, vne shkoly. – № 4 (29). – 2006. – S. 3-9.
4. Elias V. Nazustrich Desiatoryichchiu osvity dlia staloho rozvytku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : www.eco-forum.org
5. Biliavskiy H. O. Osnovy ekolohii: teoriia ta praktykum. Navch. posib. / H. O. Biliavskiy, L. I. Butchenko L. I. – K. : Libra, 2004. – 368 s.
6. Stalyi (zbalansovanyi) rozvytok Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://cd.greenpack.in.ua/zbalansovanyy-stalyy-rozvytok-ukrany/>
7. Prohrama dii «Porjadok denniy na XXI stolittia» [Tekst] / pereklad z anhliiskoi: VHO «Ukraina. Porjadok denniy na XXI stolittia». – K. : Intelsfera, 2000. – 360 s.
8. Rezolyutsiya 2. Plan vypolneniya resheniy Vsemirnoy vstrechi na vysshem urovne po ustoychivomu razvitiyu [Yeletkronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/plan_wssd.pdf
9. Strategiya YeEK OON dlya obrazovaniya v interesakh ustoychivogo razvitiya / Soveshchanie vysokogo urovnya predstaviteley ministerstv okhrany okruzhayushchey sredy i obrazovaniya // (Vilnyus, 17-18 marta 2005 goda) (Punkty 5 i 6 povestki dnya) [Yeletkronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://nltu.edu.ua/images/stories/ESD/UneceStrategyESD2005.pdf>

Непеїна А. В. Професійна освіта екологів у вимірі ідеології сталого розвитку як провідного імперативу ХХ століття.

Кінець ХХ-го і початок ХХІ століття на нашій планеті характеризується політичними, економічними, соціальними, культурними проблемами і погіршенням екологічної ситуації. Руйнування озонового шару атмосфери Землі, планетарна зміна клімату, ерозія й опустелювання ґрунтів, що прогресують, катастрофічне забруднення Світового океану й поверхневих вод, варварське знищення вологих тропічних лісів, ріст чисельності населення планети, зростання бідності, злиднів й голоду – все це прояви глобальної екологічної кризи. Є очевидним, що гармонізація взаємовідносин суспільства і природи стає все більш важливою. Сьогодні найбільш поширеною в світовому співтоваристві концепцією співпраці суспільства та природи є концепція сталого розвитку суспільства.

У подоланні глобальної екологічної кризи надзвичайно високою є роль освіти. Освіта забезпечує розвиток суспільства та держави.

Освіта для сталого розвитку є надзвичайно актуальною міжнародною соціально-педагогічною проблемою. Вона підкреслює взаємозв'язок між навколишнім середовищем, економікою та суспільством. Освіта для сталого розвитку триває протягом усього життя і включає всі рівні та категорії освіти. Метою освіти для сталого розвитку є допомога у придбанні знань, навичок та переконань, які дозволяють приймати та впроваджувати рішення на місцевому та глобальному рівнях, спрямовані на підвищення якісного рівня

життя та не загрожують майбутнім поколінням задовольняти їхні вимоги. Освіта для сталого розвитку передбачає зміни у навчально-виховному процесі, що стосується вчителів, учнів та управління освітою.

Практика показує, що основою освіти для сталого розвитку є екологічна освіта. Екологічна освіта в інтересах сталого розвитку найбільш повно сформульована стосовно вищої школи. Засобами формування здатності й готовності вирішення проблем, пов'язаних зі сталим розвитком території, є екологічна проектна діяльність молоді. Важливим також є формування екологічної культури поведінки в навколишньому середовищі як основи освіти для сталого розвитку.

Ключові слова: освіта, сталий розвиток, ідеологія, імператив, освіта для сталого розвитку, збалансований розвиток, професійна екологічна освіта.

Непенна А. В. Профессиональное образование экологов в измерении идеологии устойчивого развития как ведущего императива XX века.

Конец XX-го и начало XXI века на нашей планете характеризуется политическими, экономическими, социальными, культурными проблемами и ухудшением экологической ситуации. Разрушение озонового слоя атмосферы Земли, планетарные изменения климата, прогрессирующие эрозия и опустынивание почв, катастрофическое загрязнение Мирового океана и поверхностных вод, варварское уничтожение влажных тропических лесов, рост численности населения планеты, рост бедности, нищеты и голода – все это проявления глобального экологического кризиса. Очевидно, что гармонизация взаимоотношений общества и природы становится все более важной.

Сегодня наиболее распространенной в мировом сообществе концепцией взаимодействия общества и природы является концепция устойчивого развития.

В преодолении глобального экологического кризиса чрезвычайно высока роль образования. Образование обеспечивает развитие общества и государства.

Образование для устойчивого развития является чрезвычайно актуальной международной социально-педагогической проблемой. Она подчеркивает взаимосвязь между окружающей средой, экономикой и обществом. Образование для устойчивого развития продолжается в течение всей жизни и включает все уровни и категории образования. Целью образования для устойчивого развития является помощь в приобретении знаний, навыков и убеждений, которые позволяют принимать и внедрять решения на местном и глобальном уровнях, направленные на повышение качественного уровня жизни, и не угрожают будущим поколениям удовлетворять их требования. Образование для устойчивого развития предусматривает изменения в учебно-воспитательном процессе, касающиеся учителей, учеников и управления образованием.

Практика показывает, что основой образования для устойчивого развития является экологическое образование. Экологическое образование в интересах устойчивого развития наиболее полно сформулировано относительно высшей школы. Средствами формирования способности и готовности решения проблем, связанных с устойчивым развитием территории, является экологическая проектная деятельность молодежи. Важным также является формирование экологической культуры поведения в окружающей среде как основы образования для устойчивого развития.

Ключевые слова: образование, устойчивое развитие, идеология, императив, образование для устойчивого развития, сбалансированное развитие, профессиональное экологическое образование.

Nepienina G. V. Professional Education of Ecologists in Measuring the Ideology of Sustainable Development as the Leading Imperative of the XXI Century.

The end of the 20th and the beginning of the 21st century on our planet is characterized by political, economic, social, cultural problems and worsening of ecological situation. The destruction of the ozone layer of the Earth's atmosphere, the planetary climate changes, the progressive erosion and desertification of soils, the catastrophic pollution of the oceans and surface waters, barbaric destruction of wet tropical forests, the growth of the world's population, the growth of poverty, indigence and hunger – all these are manifestations of the global environmental crisis. Obviously, that harmonization of mutual relations of society and nature is becoming more important.

Today, the concept of sustainable development of society is the most widespread concept of cooperation between society and nature in the world community.

The role of education is extremely high in overcoming the global ecological crisis. Education ensures the development of society and the state.

The education for sustainable development is extremely immediate international social and pedagogical problem. It emphasizes interrelation between environment, economy and society. The education for sustainable development lasts during all life and includes all levels and categories of education. The goal of education for sustainable development consists in assistance to acquisition of knowledge, skills and persuasions which allow to accept and inculcate decisions at the local and global levels, directed on increasing a qualitative standard of living and don't threaten the future generations to satisfy their exigencies. The education for sustainable development assumes changes in the educational process concerning teachers, pupils and education control.

Practice shows that the environmental education is foundation to education for sustainable development. Environmental education in the interests of sustainable development is most fully formulated in relation to higher education. The means of forming the ability and readiness to solve problems related to the sustainable development of the territory are the environmental project activities of young people. It is also important to create an ecological culture of behavior in the environment as the basis for education for sustainable development.

Key words: education, sustainable development, ideology, imperative, education for sustainable development, balanced development, professional environmental education.